

Newsletter

Editie september 2017

Advisory

- 02 Impact van schulden bij het bepalen van de prijs van de aandelen in een bedrijfsovername?
- 04 GDPR – the journey we take together

Audit & Assurance

- 06 Recente CBN-adviezen
- 07 Code Buysse III: leidraad corporate governance voor niet-beursgenoteerde ondernemingen grondig geactualiseerd

Tax & Legal

- 11 Een kijk op ons nieuw erfrecht: wat verandert er concreet?
- 14 Mobiliteitsbudget – de bedrijfswagen aan de kant
- 15 Zomerakkoord: de langverwachte hervorming vennootschapsbelasting en meer...
- 18 Versoepelde voorwaarde voor de vrijstelling voor intracommunautaire levering?
- 20 Géén btw-kost voor het gratis wegschenken van bepaalde goederen aan (potentiële) klanten, personeelsleden of voor welbepaalde caritatieve doeleinden
- 23 Verhuur onroerend goed met btw in België – nieuwe competitieve maatregel in vastgoedsector
- 25 Nieuwe wet inzake gerechtelijke ontbinding: meer vennootschappen in het vizier
- 27 Nieuw initiatief tegen 'staatsbladfraude'

Agenda

- 28 Seminars & opleidingen i.s.m. Grant Thornton

Impact van schulden bij het bepalen van de prijs van de aandelen in een bedrijfsovername?

In onze vorige nieuwsbrief hebben we onder andere de bepaling van de ondernemingswaarde toegelicht, alsook de impact van cash bij het bepalen van de prijs van de aandelen in een bedrijfsovername. In deze publicatie gaan we dieper in op de impact van schulden.

Ondernemingswaarde vs. de waarde van de aandelen

Voor een bepaalde bedrijfsovername is de initiële biedprijs bijvoorbeeld €40 miljoen, gebaseerd op een genormaliseerde EBITDA van €5 miljoen en een EBITDA multiple van 8,0x. Deze biedprijs wordt in het jargon de ondernemingswaarde genoemd.

De ondernemingswaarde houdt typisch geen rekening met de timing van een transactie of de benodigde funding van de onderliggende business.

Daarom zal het overnamebod van een koper in de meeste gevallen de volgende assumpties bevatten:

- (i) Een overnamebod op de aandelen op een “cash-free and debt-free” basis
- (ii) De business wordt gekocht met een normaal niveau van werkkapitaal.

De volgende tabel geeft een eenvoudig rekenvoorbeeld en toont tevens aan dat deze correcties een belangrijke impact kunnen hebben op de uiteindelijke prijs die betaald wordt voor de aandelen van de onderneming:

Van ondernemingswaarde naar waarde van de aandelen		
Ondernemingswaarde (€5 miljoen x 8,0 multiple)		€40,0m
Plus vrije liquide middelen		€1,5m
Min schulden		(€7,5m)
Plus werkkapitaal op datum van overname	€12,0m	
Min normaal niveau van werkkapitaal	(€14,0m)	
Werkkapitaalcorrectie		(€2,0m)
Waarde van de aandelen		€32,0m

Het debt-free principe

Veel bedrijven worden gefinancierd door middel van bankfinanciering of andere kredieten. Het “debt-free” principe in de biedbrief van een potentiële koper verwijst naar de assumptie dat alle schulden van de onderneming op een Euro-voor-Euro basis afgetrokken worden van de ondernemingswaarde om zo te komen tot de waarde van de aandelen.

Bovenop “debt” komt bij een transactie ook vaak het concept “debt-like items” aan bod. Dit zijn schulden waarmee geen rekening gehouden werd in de berekening van de ondernemingswaarde, maar toch aanzien kunnen worden als verplichtingen vanuit een balansperspectief. De definitie en behandeling van debt-like items zorgen in veel transacties voor discussie en meningsverschillen tussen koper en verkoper. De koper heeft er namelijk alle belang bij om zoveel mogelijk elementen als debt-like te behandelen, aangezien deze op een Euro-voor-Euro basis afgetrokken worden van de ondernemingswaarde. De verkoper daarentegen wil deze elementen liefst als deel van werkkapitaal behandelen.

Algemeen aanvaard als schuld					
Bank-financiering	Te betalen interesten	Leningen van gerelateerde partijen	Financiële leasing schulden	Te betalen vennootschapsbelasting	Rekening couranten
↓ ↓ ↓					
Vaak aanvaard als schuld					
Factoring schulden	Kosten gerelateerd aan de transactie	Kosten gerelateerd aan "change of control"	Uitgestelde betalingen	Vervallen belasting-schulden	(Tekorten op) Pensioen-voorzieningen
↓ ↓ ↓					
Soms aanvaard als schuld					
Over te dragen omzet	Te betalen bonussen	Achterstellen op CAPEX investeringen	Schulden gelinkt aan derivaten	Juridische claims	Garantie-verplichtingen
Onderzoek van Grant Thornton toont aan dat de behandeling van over te dragen omzet het vaakst aanleiding geeft tot discussies tussen koper en verkoper alsook tot aanpassingen aan de overnameprijs.					

De classificatie van bovenstaande items als debt-like items dan wel als werkkapitaal is voor interpretatie vatbaar. De behandeling van elk afzonderlijk element vraagt dan ook een doorgedreven technische analyse. Een aantal afwegingen kunnen helpen bij het argumenteren of een item al dan niet als debt-like dient aanzien te worden:

- Zit de kost die gerelateerd is aan de schuld al dan niet vervat in de parameters die als basis gebuikt worden voor het bepalen van de ondernemingswaarde? Als de kost niet in rekening genomen wordt voor het bepalen van de ondernemingswaarde,

dient de schuld afgetrokken te worden om te komen tot de waarde van de aandelen.

- Wat is de waarschijnlijkheid dat een bepaald item in de (nabije) toekomst effectief zal leiden tot een uitgaande stroom van liquide middelen uit de onderneming?

Over te dragen omzet

Een belangrijk discussiepunt tussen koper en verkoper in veel transacties is de behandeling van over te dragen omzet. Dit issue stelt zich vaak bij overnames van technologie-, IT en softwarebedrijven die werken met jaarlijkse onderhoudscontracten op hun producten die op voorhand

gefactureerd worden. Hierbij ontstaat er een timingverschil tussen het moment dat de cash ontvangen wordt (desgevallend vóór de overnamedatum) en het moment dat het goed of de dienst geleverd wordt en dus als omzet geboekt mag worden in de resultatenrekening (desgevallend ná de overnamedatum).

De koper neemt vaak de stelling in dat de over te dragen omzet als debt-like aanzien moet worden, aangezien de koper na de overname de dienst moet leveren om de ontvangen cash te 'verdienen' en de omzet te mogen erkennen. De verkoper daarentegen zal argumenteren dat over te dragen omzet op recurrente wijze deel uitmaakt van het business model van de onderneming en dus deel uitmaakt van het werkkapitaal.

Opnieuw dient deze problematiek bekeken te worden op een case-by-case basis en is er nood aan een doorgedreven analyse van o.a. de seizoenspatronen en de impact op de cash cyclus van de onderneming. In bepaalde gevallen kan een compromis gevonden worden door een deel van de over te dragen omzet te klasseren als debt-like (vaak het equivalent van de kostprijs om de dienst te leveren) en het restant als werkkapitaal te aanzien.

GDPR, the journey we take together

Gelukkig heeft u nog tot 25 mei 2018 tijd om uw dataprivacy beleid uit te werken. Uw privacy policy zal de komende jaren steeds belangrijker worden. U zal vaker van klanten of leveranciers de vraag krijgen om aan te tonen dat u privacy compliant bent. Het aanpakken van de GDPR-uitdagingen zal tijd vragen. Daarom is het essentieel om nu al voorbereidingen te treffen om de overgang naar de nieuwe regelgeving vlot te laten verlopen. Belangrijk hierbij is dat u kan aantonen dat uw organisatie er alles aan gedaan heeft om persoonlijke data op een veilige manier te verwerken.

Om u op weg te helpen zetten we een aantal stappen op een rijtje.

Stap 1 - Bewustzijn

Eén van de belangrijkste succesfactoren is de bewustwording. U kunt de meest solide beveiligings- en informatiebeheersystemen hebben om de bescherming van persoonsgegevens te garanderen, maar mensen zijn vaak de zwakste schakel wanneer het op de algemene beveiliging en gegevensbescherming aankomt. Als een medewerker een lijst met gevoelige persoonlijke gegevens afdrukt en deze per ongeluk met iemand deelt, of als iemand een bestand stuurt

met Dropbox omdat het bestand te groot is voor e-mail, heeft u mogelijk al een probleem.

Zorg er dus voor dat alle medewerkers zich bewust zijn van GDPR en wat dit voor hun werk inhoudt: leg hen uit wat de GDPR is en hoe ze ermee moeten omgaan. Een strategie hoe omgaan met persoonlijke data is hier een belangrijk onderdeel van. Deze strategie dient vertaald te worden in een privacy policy waarop uw medewerkers kunnen terugvallen. Deze policy geeft een antwoord op volgende vragen: wanneer en waarom vragen we persoonlijke data, en hoe gaan we hier op een veilige manier mee om. Daarnaast is het belangrijk om te weten, te plannen en te verklaren wat u als organisatie doet indien er iets misgaat, omdat elke organisatie de verplichting heeft om gegevensinbreuken binnen de 72 uur te melden.

Bewustwording is een 'quick win' en kost vaak niet meer dan een paar workshops.

Stap 2 - Risicoanalyse

In deze tweede fase gaan we aan de hand van een grondige risicoanalyse op zoek naar welke informatie/ gegevens u heeft, waar deze informatie zich bevindt en wie hier toegang toe heeft? Deze risico's worden benaderd

vanuit processen, informatiebeheer, mensen, technologieën en beveiliging om zo op zoek te gaan naar leemtes of onderdelen welke uw organisatie mist vanuit het privacy perspectief van de betrokkene. Via een matrix kan u een specifiek risico geven aan elk ontbrekend onderdeel. Met andere woorden, u begint op een gedocumenteerde manier prioriteiten te stellen. De matrix stelt u in staat om op een gerichte en gedocumenteerde manier een roadmap op te bouwen die leidt tot acties en projecten die starten op basis van risicofactoren.

Een risicoanalyse zorgt ervoor dat u eerst de focus legt op de domeinen met een hoog risico en hiervoor een actieplan opmaakt.

Stap 3 - Implementatie

Het derde en laatste stadium is de implementatiefase. De acties en projecten die werden gedefinieerd vanuit de risicoanalyse, worden omgezet naar de praktijk. Dit betekent ook dat u moet kunnen monitoren en evalueren wat het gewenste doel is en hoe u een actie of project eventueel verder kan optimaliseren.

Op basis van deze risicoanalyse kan u aan de slag gaan met het doorvoeren van de nodige aanpassingen op drie niveaus:

1. Bijkomende technische beveiliging waar nodig
2. Aanpassen van processen binnen uw organisatie
3. Aanpassen van uw contracten met leveranciers, arbeidsovereenkomsten, arbeidsreglementen, privacy policy, 'bring your own device policies', etc.

Tot slot de 3 stappen voor een succesvolle implementatie:

Ga zeker ook aan de slag met het stappenplan dat u kan terug vinden op de website van de Privacycommissie: www.privacycommission.be

Bij Grant Thornton brengen we al uw uitdagingen rond data privacy in kaart en bezorgen we u een heldere roadmap zodat we samen met u kunnen werken aan GDPR compliance. Wij hebben een team van experts samengesteld in volgende domeinen: risicoanalyse, juridische aspecten en IT-aspecten. Neem gerust contact op met onze specialisten via info.gdpr@be.gt.com.

In onze volgende nieuwsbrief gaan we dieper in op: Een risicoanalyse, hoe begin ik eraan?

Recente CBN-adviezen

CBN-advies 2017/09

Boekhoudkundige verwerking van moratoriuminterest

CBN-advies 2017/10

Groottecriteria artikel 15 W.Venn. - Verbonden vennootschappen - Verschillende afsluitingsdata - Wijziging van consolidatiekring

CBN-advies 2017/11

Opname van financiële vaste activa geboekt tegen een hoger bedrag dan hun reële waarde in de toelichting van de jaarrekening

CBN-advies 2017/12

Bijkantoor: openbaarmakingsverplichtingen – Taal

CBN-advies 2017/13

Boekhoudkundige verwerking van de vergoeding voor een borg in het kader van de financiering van een voor verkoop bestemd onroerend goed

Code Buysse III: leidraad corporate governance voor niet-beursgenoteerde ondernemingen grondig geactualiseerd

De Code Buysse wil ondernemers inspireren en adviseren over de toepassing van corporate governance principes. De Code is bedoeld als een praktische leidraad met concrete aanbevelingen en tips die op maat van elke onderneming kunnen toegepast worden.

De integrale tekst kan teruggevonden worden op www.codebuysse.com.

Een nieuwe code?

De eerste versie van de Code Buysse voor *niet-beursgenoteerde ondernemingen* dateert van 2005. Na een opfrissing in 2009, is er nu een Code Buysse III.

Een aantal onderwerpen hebben de tand des tijds goed doorstaan en werden niet gewijzigd:

De vier fasen inzake corporate governance

Afhankelijk van de levensfase van een onderneming heeft zij een andere mate van beheersstructuur nodig. In een eerste fase bevindt de onderneming zich in de opstart en gelden er best een aantal algemene principes van *deugdelijk ondernemen en maatschappelijk verantwoord ondernemen*. Deze principes zijn van belang tijdens de volle bestaansduur van de onderneming. Eens de

onderneming door haar toegenomen omvang een vaste en meer formele beheersstructuur heeft, wordt de onderneming aangeraden zich te laten bijstaan door een *raad van advies*. De volgende stap bestaat erin de externe adviseurs te integreren in de raad van bestuur, zodat een *actieve raad van bestuur* wordt uitgebouwd. Tot slot wordt voor grotere en snelgroeiende ondernemingen voorgesteld om met *comités te werken die binnen de raad van bestuur* functioneren.

Deugdelijk ondernemen

De basisprincipes van deugdelijk ondernemen, die zeer algemeen geformuleerd zijn, stimuleren de ondernemingen hun strategie zo uit te werken dat zij hun aantrekkingskracht naar alle interne, maar ook externe betrokkenen duurzaam vergroten en zo de continuïteit van de onderneming vrijwaren: aandacht aan motivatie van medewerkers, transparante informatiedoorstroming naar bankiers en financiers, optimale relatie met klanten ... Dit is voor groeiende ondernemingen al een hele opdracht, waar zij zich op sleutelmomenten al met gepast advies laten ondersteunen. De eigen accountant kan hier veelal als vertrouwenspersoon een belangrijke rol spelen.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

De nadruk wordt gelegd op het feit dat

niet-beursgenoteerde ondernemingen sterk zijn ingebed en afhankelijk zijn van de lokale omgeving. Om op lange termijn succesvol te zijn moet de onderneming de noden en verwachtingen van haar stakeholders begrijpen en erkennen.

De raad van advies

De bedoeling van een raad van advies is om mensen met voldoende complementariteit samen te brengen om advies te geven inzake de bedrijfsvoering. De verscheidenheid aan expertise zal de kwaliteit van het globaal advies bevorderen. Bij de samenstelling dient ook aandacht besteed te worden aan het evenwicht tussen interne en externe leden van de raad.

De raad van advies kan ook een initiërende en objectiverende rol spelen bij scharniermomenten zoals, in het geval van familiebedrijven, de opvolging.

Opvallend in de nieuwe versie is de schrapping van de voorwaarde dat de externe adviseur onafhankelijk moet zijn en in principe geen externe opdrachten mag aanvaarden. Wel mag hij nog steeds geen belangen hebben in een concurrerend bedrijf en heeft hij bij een belangenconflict een meldingsplicht tegenover de raad van advies.

De belangrijkste wijzigingen hebben betrekking op de raad van bestuur. Hierna volgt een overzicht.

Een actieve raad van bestuur

Bij verdere groei is de uitbouw van een professioneel bestuur aangewezen (periodieke bijeenkomsten van een actieve raad van bestuur die zich enkel op de strategische langetermijnpunten focust, duidelijke rollen en verantwoordelijkheden, formele verslaggeving, ...). Eén van de basisvoorwaarden om met een actieve raad van bestuur van start te gaan is de juiste attitude van de ondernemer. Er moet bereidheid zijn om zeggenschap te delen, om naar externen te luisteren en om op transparante wijze informatie met hen te delen. Er moet openheid zijn voor professionalisme en men moet afstand kunnen nemen van de dagdagelijkse, operationele agenda. Ook hierbij kan externe begeleiding aangewezen zijn (inhoudelijk, procesmatig of op het vlak van interne communicatie, ...).

De nieuwe Code geeft ook een invulling aan de term 'besturen' en ziet hierbij *6 taken voor de raad van bestuur*: (1) de wettelijke bevoegdheden, (2) het algemeen bestuur – beslissingen inzake belangrijke en strategische zaken, (3) het toezicht op de wijze waarop de

bedrijfsactiviteit wordt uitgevoerd, (4) fungeren als klankbord voor het management, (5) benoeming en ontslag van gedelegeerd bestuurder, leden van het directiecomité en het managementcomité, en de belangrijkste kaderleden; alsook het vaststellen van hun vergoedingen, de evaluaties en de voorbereiding en organisatie van de opvolging, (6) de raad van bestuur is de ambassadeur van de onderneming, de belichaming van de waarden van de onderneming en in die zin een voorbeeldfunctie.

De code preciseert dat de raad van bestuur fungeert als een *spil tussen aandeelhouders, management en andere stakeholders*.

Integriteit en normbesef zijn essentieel als basisingesteldheid van elke bestuurder. Daarnaast dient een goede bestuurder blij te geven van: betrokkenheid en dienstbaarheid aan het doel en de belangen van de onderneming, beschikbaarheid qua tijd en kennis, onafhankelijkheid in optreden en meningsvorming, algemene deskundigheid, specifieke deskundigheid en teamgeest. Bij de samenstelling van de raad van bestuur dient gestreefd te worden naar *diversiteit*. Dit zowel op het vlak van bekwaamheden, achtergrond, ervaring, kennis en persoonlijkheidskenmerken maar ook op het vlak van gender en leeftijd. Er dient ook gestreefd te

worden naar een goede verhouding tussen uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders. Belangrijk dat goed wordt nagegaan welke competenties in de onderneming op bestuursvlak nodig zijn en hoe een werkbaar en complementair team kan worden samengesteld.

Nieuw in de Code is ook de bepaling dat het aanbeveling verdient om bij de benoeming van externe bestuurders de verwachtingen van de onderneming ten aanzien van de externe bestuurders duidelijk af te spreken en eventueel schriftelijk vast te leggen (concreet verwachte tijdsbesteding ter voorbereiding van elke vergadering, voorziene vergoeding, procedures voor rapportering, evaluatie en desgevallend einde van het mandaat, ...).

Het is ook van het allergrootste belang dat er gewaakt wordt over het *goede verloop* van het beslissingsproces binnen de raad van bestuur (de werking). Volgens het nieuwe artikel 5.11 van de Code wordt dit proces aangestuurd door de voorzitter en veronderstelt het: (1) een duidelijke formulering en analyse van het probleem of voorstel, (2) het formuleren en evalueren van alternatieven, (3) een open debat, en (4) het toezien op de uitvoering van de beslissing.

Een performant (senior) management

De uitbouw van een actieve raad van bestuur leidt tot een bewuster onderscheid met de meer operationele bestuurstaken. Senior management wordt in de Code gedefinieerd als het geheel van het topmanagement van de onderneming, inclusief de leden van het managementcomité (of directiecomité) en in voorkomend geval de uitvoerende bestuurders. De persoon met de hoogste operationele functie kan de ‘gedelegeerd bestuurder’ zijn of kan de CEO, managing director of algemeen directeur zijn die niet noodzakelijk bestuurder is. De Code besteedt aandacht aan de nauwe relatie die deze persoon moet onderhouden met de voorzitter van de raad van bestuur. Dit vertaalt zich meer bepaald in:

- frequente en transparante communicatie, zowel formeel als informeel
- wederzijds respect
- een gemeenschappelijke visie op de doelstellingen en het beleid van de onderneming.

Het verdient aanbeveling om de bevoegdheden van het senior management duidelijk, en indien nodig schriftelijk, af te bakenen.

Op het vlak van strategie spelen zowel de raad van bestuur als het

(senior) management een belangrijke rol. De Code stelt een bepaalde taakverdeling voor.

Het senior management wordt benoemd door de raad van bestuur, naargelang de functie na advies van de CEO, en in voorkomend geval van het benoemingscomité. We bevelen aan om te voorzien in een procedure voor jaarlijkse evaluatie. De raad van bestuur bepaalt het remuneratiebeleid m.b.t. het senior management. Het vergoedingssysteem mag niet tot resultaat hebben dat het bedrijf onnodige of te grote risico's neemt.

Betrokken aandeelhouders

De nieuwe bepaling 7.2 stelt dat het de

eerste taak is van de aandeelhouders om een duidelijke eigenaarsvisie te formuleren en te communiceren. Dit kan een plaats krijgen in een aandeelhoudersovereenkomst of een familiaal charter, al naargelang de omvang van de groep betrokkenen.

Daartoe behoren:

- het bepalen en bewaken van de waarden die zij vooropstellen en die zij ook gereflecteerd willen zien in de onderneming
- het expliciteren van hun verwachtingen met betrekking tot essentiële elementen van het bedrijfsbeleid, namelijk de kernelementen van de strategie en de uitgangspunten op het vlak van groei, risico en winstgevendheid.

De Code is vernieuwend door te expliciteren welke de taak is van de aandeelhouders en dit d.m.v. aanbevelingen die de eigenaars moeten toelaten om betrokken aandeelhouders te worden.

Controle en risicobeheer

Het is de taak van de raad van bestuur om het risicobeleid van de onderneming te bepalen. Dit beleid dient gericht te zijn op identificatie, opvolging, preventie, beheersing en matiging van het risico.

Een regelmatige evaluatie en bijsturing door de raad is nodig maar de concrete uitvoering wordt toevertrouwd aan het management.

Familiale governance

In dit deel van de Code zijn er weinig wijzigingen aangebracht. De Code pleit er nog steeds voor dat families een familiaal charter zouden opstellen dat geldt als grondwet van de relatie tussen familie en onderneming. Zoals hoger ook al aangegeven is het immers belangrijk dat niet alleen de actuele aandeelhouders maar vaak de ganse familie voeling blijft houden met het bedrijf. Hier communiceert men met de pool van mogelijke familiale opvolgers in het bedrijf en/of het aandeelhouderschap. Vaak is een tijdige betrokkenheid belangrijk, om niet plots met een nieuwe generatie te worden geconfronteerd bij schenking of overlijden.

Een kijk op ons nieuw erfrecht: wat verandert er concreet?

Ons erfrecht dateert nog uit de tijd van Napoleon. Sindsdien evolueerde onze samenleving grondig, maar niet ons erfrecht. Eensgezindheid over de nood aan een hervorming bestond er allang.

Na jaren onderhandelen zal binnenkort een nieuwe wet in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd worden. Het merendeel van de regels van het nieuwe erfrecht, behalve de overgangsregels die onmiddellijk hun toepassing zullen kennen, treden pas één jaar na publicatie, d.w.z. na de zomer 2018, in werking. Wie wenst dat de oude regels van kracht blijven op reeds gedane schenkingen of andere planningstechnieken, moet hiervoor een verklaring afleggen bij de notaris (door middel van een authentieke akte, gevolgd door registratie). Voor de hele vermogensplanning moet u kiezen tussen het oude of het nieuwe erfrecht. Een combinatie is niet mogelijk.

Wat verandert er juist?

De erfrechtelijke reserve wordt beperkt

In ons huidig erfrecht zijn de kinderen, de ouders en de langstlevende echtgenoot reservataire erfgenamen. Bij wet is voorzien dat de kinderen minstens een voorbehouden deel ontvangen van de nalatenschap (te verhogen met reeds bij leven verrichte

schenkingen = “fictieve massa”). Zo is dat op vandaag: 1/2de bij 1 kind, 2/3de bij 2 kinderen en 3/4de bij 3 kinderen of meer.

Het nieuwe erfrecht wijzigt dit en bepaalt **dat u de helft van uw vermogen vrij kan nalaten** aan wie u wilt, ongeacht hoeveel kinderen u heeft. De reserve van de kinderen, steeds de helft, wordt dan in gelijke delen verdeeld over al uw kinderen. Hierdoor krijgt u een grote beschikkingsvrijheid over uw nalatenschap.

Indien u kinderloos komt te overlijden, beschikken uw (groot)ouders vandaag ook over een reservataire erfdeel van elk 1/4de. Deze reservataire

aanspraak wordt geschrapt in ons nieuw erfrecht. Maar als de (groot)ouders behoeftig zijn, kunnen zij die nalatenschap wel aanspreken. Hun reserve wordt namelijk vervangen door een onderhoudsplicht ter waarde van maximaal een kwart van de nalatenschap.

Voortzetting van het vruchtgebruik door de langstlevende echtgenoot en omzetting van het vruchtgebruik van de langstlevende stiefouder

- Voortzetting van het voorbehouden vruchtgebruik

Het nieuwe erfrecht voorziet dat de langstlevende echtgenoot een “nieuw

of voortgezet” vruchtgebruik ontvangt op de goederen die de overleden echtgenoot heeft geschonken met voorbehoud van vruchtgebruik. Op grond van de huidige wetgeving kon dit enkel wanneer dit expliciet was voorzien (als een last) in de schenkingsakte.

- Omzetting erfrechtelijk vruchtgebruik van de langstlevende stiefouder

In nieuw samengestelde gezinnen is het vruchtgebruik (of toch minstens de helft) dat de langstlevende stiefouder op de nalatenschap erft, samen met de niet-gemeenschappelijke kinderen (die vaak de blote eigendom erven), vaak een oorzaak van conflicten. Ter vermindering van deze conflicten, kan de omzetting worden gevraagd aan de rechter. Deze procedure wordt soepeler door de invoering van een vereenvoudigde en niet-gerechtelijke procedure. Bovendien kan de omzetting niet worden geweigerd. De langstlevende echtgenoot behoudt wel het vetorecht wat betreft de gezinswoning en de huisraad.

Verzoepeling van het verbod op het sluiten van overeenkomsten over niet-opgevallen nalatenschappen

Tot op vandaag is het in het algemeen niet toegestaan om een overeenkomst

over uw erfenis te sluiten. Het nieuwe erfrecht zal dat verbod versoepelen. U kan dan met uw kinderen afspraken vastleggen over uw volledige nalatenschap. De globale erfovereenkomst, die bij notariële akte moet worden opgemaakt, moet alle goederen van de nalatenschap van u en/of uw echtgenote omvatten. Deze overeenkomst is enkel mogelijk indien alle vermoedelijke erfgenamen in de rechte nederdalende lijn (kinderen, kleinkinderen bij plaatsvervulling, ...) erbij betrokken worden en de overeenkomst ondertekenen. Daarnaast wordt voorzien in bijkomende punctuele erfovereenkomsten: zo bijvoorbeeld zullen reservataire erfgenamen in een authentieke akte kunnen verklaren dat ze geen inkorting (=teruggave van hetgeen geschonken is omdat de reserve is aangetast) zullen eisen van een welbepaalde schenking aan een broer of zus. De bedoeling is dat dit de ouders gemoedsrust brengt en conflicten tussen de kinderen na het overlijden worden vermeden.

Wijziging van de regels met betrekking tot de inbreng van giften

- Wettelijk vermoeden

Indien u aan één van uw kinderen schenkt, wordt vermoed dat u niet

wilt bevoordelen en dat de schenking als voorschot op de erfenis te beschouwen is. Als u schenkt aan andere erfgenamen is dit omgekeerd. Hier wordt vermoed dat u wilde bevoordelen, dus dat de schenking gebeurde met vrijstelling van inbreng in de nalatenschap. Indien u hiervan wil afwijken, moet dit expliciet worden vermeld.

- Inbreng van giften in waarde

Tijdens uw leven bent u vrij om te schenken, maar op het ogenblik van uw overlijden wordt een fictieve massa van uw vermogen samengesteld om na te gaan of de reserve van de erfgenamen niet werd aangetast (cf. hoger).

In ons huidig erfrecht wordt bij deze “inbreng” van de reeds verrichte schenkingen de waarde van roerende en onroerende goederen op een verschillend moment gewaardeerd. De waarde van roerende goederen wordt bepaald op het moment van de schenking. De waarde van onroerende goederen wordt bepaald op het moment dat de nalatenschap opent. Dat kan leiden tot ongewenste effecten als de waarde van de roerende en onroerende goederen intussen gewijzigd is.

Voorbeeld: als voorschot op hun erfdeel schenkt een ouder:

- *zijn dochter een onroerend goed ter waarde van €100.000*
- *zijn zoon een aandelenportefeuille met dezelfde waarde.*

Bij het overlijden van die ouder zijn zowel het onroerend goed als de effectenportefeuille elk €150.000 waard.

Overeenkomstig ons huidig erfrecht is de waarde die in aanmerking wordt genomen voor de inbreng van de schenking verschillend:

- *voor de effectenportefeuille geldt de waarde op de dag van de schenking, dus €100.000*
- *voor het gebouw geldt de waarde op de dag van overlijden, dus €150.000*

De dochter zou dus €25.000 aan haar broer moeten betalen, opdat ze een gelijk vermogen zouden verkregen hebben.

Om dit te vermijden zal volgens het nieuwe erfrecht de waardering gebeuren op basis van de intrinsieke waarde van de geschonken goederen op de dag van de schenking, geïndexeerd tot de dag van het overlijden van de schenker. Deze regeling geldt ook voor de waardering van schenkingen met oog op de inkorting (zie infra).

Reserve en inkorting in waarde

Indien een door de erflater gedane schenking tot gevolg heeft dat de reserve (van bijvoorbeeld de kinderen) is aangetast, kunnen reservataire erfgenamen een vordering tot inkorting instellen. Volgens ons huidig erfrecht vindt in principe de inkorting plaats in natura. Dit betekent dat de begiftigde bij het overlijden van de schenker het geschonken goed (deels) dient af te staan, hetgeen voor problemen kan zorgen in de praktijk omdat het geschonken goed er bijvoorbeeld niet meer is. In het nieuw erfrecht zal een inkorting in waarde voorzien zijn: de begiftigde die te veel heeft gekregen, betaalt een vergoeding ten voordele van de reservataire erfgenamen. De inkorting kan wel nog in natura geschieden indien de begiftigde hier zelf voor zou opteren.

Conclusie

Gezien de hervorming van het erfrecht, doet u er goed aan om uw vermogensplanning te herbekijken. Eventueel dringen bepaalde aanpassingen zich op in overeenstemming met de wetswijziging. Zoals reeds gezegd, moet een notariële verklaring afgelegd worden indien u wenst dat de oude rechtsregels inzake erfrecht van toepassing blijven. Indien u dit niet doet, valt uw nalatenschap onder de

toepassing van het nieuw erfrecht.

Het nieuw erfrecht biedt ook verschillende mogelijkheden om reeds voorafgaand de verdeling van uw nalatenschap te regelen door middel van bijvoorbeeld het afsluiten van een globale erfovereenkomst.

Mobiliteitsbudget – de bedrijfswagen aan de kant

Werknemers zullen in de toekomst hun bedrijfswagen kunnen inruilen voor een zgn. ‘mobiliteitsbudget’ (i.e. een budget om – in welke vorm dan ook – te voorzien in hun woon-werkverkeer). De eerste principes hieromtrent zijn ondertussen bekend, maar het is nog wachten op de definitieve teksten. Graag lichten we toch reeds kort de nieuwe regeling toe:

Een werkgever zal de mogelijkheid krijgen om aan werknemers – in ruil voor het inleveren van een bedrijfswagen – een vergoeding te betalen (‘mobiliteitsbudget’) die als volgt wordt berekend: cataloguswaarde van de ingeleverde bedrijfswagen x 6/7 x 20%. Dit bedrag wordt nog verhoogd met 20% indien de werknemers beschikken over een tankkaart en (eventueel) verlaagd met de door de werknemer betaalde eigen bijdrage.

De verschuldigde belastingen en sociale bijdragen zullen berekend worden alsof er nog steeds een bedrijfswagen wordt toegekend. In hoofde van de werknemer is deze vergoeding dus niet onderworpen aan RSZ-bijdragen en wordt het belastbaar gedeelte bepaald conform het voordeel van alle aard van de ingeleverde bedrijfswagen. In hoofde van de werkgever worden de verschuldigde sociale zekerheidsbijdragen bepaald overeenkomstig de solidariteitsbijdrage

bij de toekenning van een bedrijfswagen.

Werkgevers die het mobiliteitsbudget willen toekennen, moeten reeds gedurende minstens drie jaar bedrijfswagens ter beschikking stellen van werknemers. Voor starters (zijnde bedrijven jonger dan drie jaar) zou er hierop een uitzondering komen.

Werknemers kunnen het mobiliteitsbudget slechts aanvragen indien zij de voorbije drie jaar minstens 12 maanden ononderbroken een bedrijfswagen hebben én dit minstens drie maanden ononderbroken voor de aanvraag.

Het mag duidelijk wezen dat er nog veel vragen zijn over de toepasbaarheid van bovenstaande regels in de

praktijk. Zo kan men zich afvragen of het logisch is dat de werknemer jarenlang belast wordt op een bedrag dat berekend wordt op mogelijks verouderde/achterhaalde parameters, zijnde de cataloguswaarde van de ingeruilde wagen. Bovendien is het vreemd dat het mobiliteitsbudget enkel mogelijk is ter vervanging van bestaande bedrijfswagens en zonder enige verplichting tot besteding van het ontvangen bedrag (louter ‘car for cash’). Het is dus nog steeds geen volwaardig alternatief voor ondernemingen die een bedrijfswagenplan willen introduceren of nieuwe bedrijfswagens willen toekennen aan werknemer die daar voorheen nog niet over beschikten. Hopelijk worden deze pijnpunten alsnog aangepakt bij de opmaak van de uiteindelijke wetteksten.

Zomerakkoord: de langverwachte hervorming vennootschapsbelasting en meer...

Uw en ons geduld werd danig op de proef gesteld, maar eind juli heeft de federale regering eindelijk een akkoord bereikt over de hervorming van de vennootschapsbelasting en een hele reeks andere fiscale en sociaal-economische maatregelen.

Voorlopig is dit een politiek akkoord. De concrete impact en timing van de verschillende fiscale maatregelen zal pas duidelijk worden van zodra dit akkoord technisch uitgewerkt is en vertaald wordt in wetteksten. Dat wetgevend werk is gepland voor het komende najaar.

Hierna schetsen wij alvast een overzicht van de voornaamste wijzigingen aan de fiscale regels, gebaseerd op de op dit moment publiek beschikbare informatie.

Vennootschappen

Tarief

De langverwachte verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting zal eindelijk worden doorgevoerd. De daling zal in 2 stappen gebeuren: een eerste daling wordt reeds doorgevoerd vanaf 2018, gevolgd door een tweede daling in 2020. Daarnaast zal ook de crisisbijdrage stapsgewijs verdwijnen tegen 2020. De tabel hiernaast geeft een beknopt overzicht:

	Standaard	KMO
Vandaag	33%	24.25% tot 34.5%
Vanaf 2018	29%	20% (deel belastbare grondslag ≤ €100.000)
Vanaf 2020	25%	20% (deel belastbare grondslag ≤ €100.000)
Crisisbijdrage vandaag	3%	3%
Crisisbijdrage vanaf 2018	2%	2%
Crisisbijdrage vanaf 2020	0%	0%

Daarnaast zullen vanaf 2018 volgende maatregelen doorgevoerd worden:

De belastingheffing op **meerwaarden op aandelen** in de vennootschapsbelasting wordt nog maar eens gewijzigd.

Tot op heden waren grote ondernemingen een minimale belasting van 0,412% verschuldigd op de gerealiseerde meerwaarden op aandelen die meer dan een jaar werden aangehouden. Deze regeling wordt afgeschaft.

Vanaf 2018 worden meerwaarden op aandelen in de vennootschapsbelasting onderworpen aan een tarief van 25%. Een vrijstelling van belasting zal enkel beschikbaar zijn indien

voor deze aandelen voldaan is aan alle voorwaarden van de DBI-af trek (o.a. minimumparticipatie van 10% of aanschaffingswaarde van meer dan €2,5 miljoen, eigendom gedurende meer dan een jaar aangehouden). Dit betekent dat meerwaarden op aandelenparticipaties van minder dan 10% (en met een aanschaffingswaarde van minder dan €2,5 miljoen) in principe steeds onderworpen zullen worden aan een belasting van 25%. Dit is duidelijk één van de significante maatregelen in het zomerakkoord.

Om te kunnen genieten van het **verlaagd tarief** voor KMO's, zal de minimale bezoldiging voor minstens één bedrijfsleider (natuurlijk persoon) opgetrokken worden tot €45.000.

De **investeringsaftrek** zal tijdelijk worden verhoogd van 8% naar 20%, zowel voor KMO's als voor eenmanszaken.

De **notionele intrestaftrek** die de laatste jaren al behoorlijk aan belang had ingeboet wegens de lage interesttarieven, zal verder ingeperkt worden. De aftrek zal nog slechts berekend worden op basis van de gemiddelde aangroei van het eigen vermogen van de afgelopen 5 jaren.

Er zal voortaan een **minimale belastbare** basis gelden voor vennootschappen. De belastbare basis tot €1 miljoen zal nog steeds

onbeperkt gecompenseerd kunnen worden door overgedragen verliezen, DBI, notionele inrestaftrek, aftrek voor innovatie-inkomsten, etc. De winst boven de eerste schijf van €1 miljoen zal nog slechts voor maximaal 70% kunnen worden gecompenseerd door de voornoemde aftrekposten. Dit betekent dat een vennootschap met een belastbare winst van bijvoorbeeld 2 miljoen euro steeds vennootschapsbelasting zal moeten betalen op een bedrag van €300.000, niettegenstaande de beschikbaarheid van overgedragen verliezen, etc.

Het is nog niet duidelijk of dit ook betekent dat de **fairness tax** wordt afgeschaft of (minstens) aangepast. Een afschaffing zou uiteraard de meest logische keuze zijn (gezien de filosofie van de minimale belastbare basis).

De fel omstreden **excess profit** regeling wordt vanaf 2018 definitief afgeschaft.

Er komt een uitbreiding van de **vrijstelling doorstorting bedrijfsvoorheffing** voor tewerkstelling van wetenschappelijke onderzoekers. Voortaan kwalificeren ook bachelor diploma's (voorheen enkel master diploma's).

Vanaf 2018 zouden werkgevers de mogelijkheid krijgen om werknemers een **winstdeelname** toe te kennen,

zonder dat de werknemers effectief participeren in het kapitaal. Op de ontvangen bedragen zullen de werknemers 13,07% sociale zekerheidsbedragen en 7% belastingen verschuldigd zijn. Voor de werkgever zijn er geen bijkomende kosten. Daarnaast mag de toegekende premie niet hoger zijn dan 30% van de loonmassa.

Vanaf 2019 zullen volgende bijkomende maatregelen van toepassing worden:

Er zal gedurende 2 jaar een maatregel van kracht worden die het mogelijk maakt om **belastingvrije reserves** om te zetten in belaste reserves tegen een tarief van 15% of 10%.

De (**netto?**) **interestkosten** zullen nog slechts beperkt fiscaal aftrekbaar zijn

ten belope van 30% van de EBITDA. Voor leningen die dateren van voor 17 juni 2016 zal een grandfathering regel hierop een uitzondering voorzien.

Vanaf 2020 zullen tenslotte nog de volgende bijkomende maatregelen van kracht worden:

De mogelijkheid om activa af te schrijven door middel van **degressieve afschrijvingen** wordt geschrapt. KMO's zullen vanaf dan ook in het jaar van aanschaffing nog slechts pro rata temporis kunnen afschrijven.

Het systeem van **fiscale consolidatie** zal in België doorgevoerd worden vanaf 2020. Dit is een historische ontwikkeling. België is immers één van de weinige landen waar dit nog niet mogelijk is. Verliezen en winsten van verschillende groepsvennootschappen

zullen vanaf dan met elkaar kunnen gecompenseerd worden. Dit zou enkel gelden voor de toekomst (d.w.z. geen compensatie van winsten van de ene vennootschap door overgedragen verliezen van een andere groepsvennootschap die dateren van voor 2020).

België zal nu ook een **CFC-wetgeving** invoeren conform de Europese richtlijn van 12/07/2016 waarbij de inkomsten van een “gecontroleerde buitenlandse vennootschap” alsnog in België belast kunnen worden.

Beleggers

Vanaf 2018 zal een **abbonementstaks op effectenrekeningen** ingevoerd worden. Beleggers die over één of meerdere effectenrekeningen (aandelen, obligaties en fondsen) beschikken met een totale waarde van €500.000 of meer (te beoordelen per belastingplichtige) zullen belast worden aan 0,15% op de waarde van de effectenrekeningen. Pensioenspaarfondsen en niet-beursgenoteerde aandelen worden vrijgesteld.

Voor de **gereguleerde spaarrekeningen** zal de fiscale vrijstelling verlaagd worden van €1.880 naar €940.

Anderzijds wordt er een vrijstelling voor de eerste €627 aan **ontvangen dividenden** geïntroduceerd.

Het systeem van het **pensioensparen** wordt verder uitgebreid. Zo zal er voortaan de keuze bestaan om €1.200 te sparen tegen een fiscaal voordeel van 25% of €300, ofwel om €940 te sparen tegen een fiscaal voordeel van 30% of €282 (i.e. het huidige systeem).

Deze in het oog springende maatregelen worden gecombineerd met minder opvallende maar daarom niet minder belangrijke maatregelen zoals een verhoging van de **beurstaksen** (van 0,27% naar 0,35% voor aandelen en van 0,09% naar 0,12% voor obligaties).

Diverse maatregelen

Zelfstandigen en vrije beroepen zouden in de personenbelasting voortaan ook forfaitaire beroepskosten kunnen aftrekken, in lijn met het bestaande systeem voor werknemers. De bestaande (lagere) **forfaitaire beroepskosten** voor bedrijfsleiders blijven ongewijzigd.

De **kaaimantaks**, een belasting op vermogens in buitenlandse offshore-constructies, zal enerzijds uitgebreid worden naar feitelijke verenigingen (bvb. vakbonden) en anderzijds verstrengd worden om misbruik verder tegen te gaan (bvb. de zogenaamde dubbelstructuren).

Vanaf 2018 zullen **€6.000 per jaar aan niet-belaste inkomsten** toegestaan

worden. Het gaat hierbij om inkomsten uit vrijetijdswerk en specifieke functies in de non-profitsector en om diensten van particulieren aan particulieren.

Startersjobs: De aanwerving van jonge werknemers van 18 t.e.m. 21 jaar zal worden bevorderd door een vermindering van de arbeidskost van de werkgever. De regel treedt in werking vanaf 1 januari 2018. Het netto salaris dient ongewijzigd te blijven.

De **tax shelter** voor starters die in 2015 werd ingevoerd zal nu ook uitgebreid worden naar groeibedrijven.

Er zal een **verlaging van de sociale bijdrage** doorgevoerd worden gedurende de eerste twee jaar voor startende zelfstandigen.

Versoepelde voorwaarde voor de vrijstelling voor intracommunautaire levering?

Kan de btw-vrijstelling voor intracommunautaire leveringen nog worden toegepast wanneer de goederen weliswaar vanuit België naar een andere lidstaat worden vervoerd, maar waarbij de verkoper niet beschikt over een intracommunautair EU btw-nummer van de klant? Uit rechtspraak van het Europese Hof van Justitie blijkt alvast van wel. De feitelijke situatie van het “handelen als belastingplichtige” (materiële voorwaarde) primeert boven de formele aanwezigheid van een “btw-nummer” in die lidstaat (HvJ 9 februari 2017, zaak nr. C-21/16, Euro Tyre BV – Sucursal em Portugal). België zal haar standpunt moeten aanpassen...

Voorwaarden voor een vrijgestelde intracommunautaire levering

Op grond van de btw-richtlijn is een intracommunautaire levering van goederen vrijgesteld van btw onder twee voorwaarden (artikel 138 btw-richtlijn 2006/112/EG):

1. de goederen moeten worden vervoerd naar een andere EU-lidstaat;

2. de afnemer moet de hoedanigheid hebben van “belastingplichtige” of “niet-belastingplichtige rechtspersoon” die als zodanig handelt in een andere lidstaat dan deze van vertrek van de goederen.

De Belgische wetgever voegt hier nog een voorwaarde aan toe: *“dat die (afnemers) er aldaar toe gehouden zijn om hun intracommunautaire verwervingen van goederen aan btw te onderwerpen (artikel 39bis Wbtw juncto KB nr. 52).*

In een eerdere editie hadden we het reeds over de voorwaarde voor het bewijs van het vervoer (GT Newsletter, editie december 2016). Hier gaan we in op de tweede voorwaarde, met name dat de klant voor btw-doeleinden geïdentificeerd dient te zijn in een andere lidstaat en aldus gehouden is om daar btw af te dragen over de intracommunautaire verwervingen.

Afwezigheid van een “intracommunautair btw-nummer”: toch vrijstelling mogelijk

Het Europees Hof van Justitie heeft al in een aantal arresten uitspraak gedaan over de interpretatie van de tweede

voorwaarde van “belastingplichtige koper”. Zo ging het onder meer over het feit dat de btw-vrijstelling niet kan worden geweigerd wanneer (1) het oorspronkelijk geldig EU btw-nummer van de afnemer nadien retroactief wordt geschrapt door de betreffende EU lidstaat (HvJ 6 september 2012, C-273/11, Mecsek), (2) een Amerikaanse belastingplichtige afnemer geen enkel EU btw-nummer had (HvJ 27 september 2012, C-587/10, Vogtländische STR GmbH) of (3) de belastingplichtige bij de overbrengingen van eigen goederen naar een andere lidstaat (zogenaamde ‘gelijkgestelde intracommunautaire leveringen’) géén EU btw-nummer had aangevraagd in de lidstaat van aankomst van de goederen (HvJ 20 oktober 2016, C-24/15, Josef Plöckl).

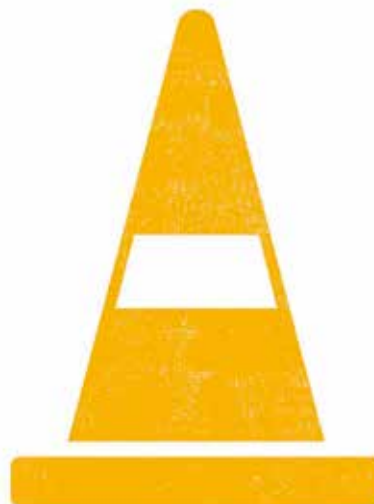
In de voorliggende zaak werd de vrijstelling toegestaan niettegenstaande de afnemer in de betreffende periode van de verwerving nog geen intracommunautair btw-nummer had verkregen (HvJ 9 februari 2017, C-21/16, Euro Tyre BV – Sucursal em Portugal).

Op basis van het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat het vaststaande rechtspraak is van het

Hof van Justitie dat de “princiële btw-vrijstelling” in hoofde van de leverancier van de goederen niet meer kan ontzegd worden louter en alleen omwille van het formeel ontbreken van het btw-nummer, voor zover aan de materiële voorwaarde is voldaan, met name dat “afnemer optreedt als belastingplichtige in de lidstaat van aankomst van de goederen”.

De Belgische btw-administratie koppelt momenteel de toepassing van de vrijstelling voor intracommunautaire leveringen nog aan de voorwaarde dat de klant een btw-nummer van een andere EU-Lidstaat moet meedelen (dat eveneens op de verkoopfactuur moet vermeld worden) (artikel 39bis Wbtw, KB nr. 52 en Circulaire nr. 38/2006, nr. 28). Op basis van het voorgaande zal dit aldus niet langer gevraagd kunnen worden. Wel zal de verkoper met alle mogelijke middelen nog moeten kunnen aantonen dat de klant is opgetreden als belastingplichtige in de lidstaat van aankomst. Vermelden we tenslotte nog dat het ontbreken van een btw-nummer in de lidstaat van aankomst van de goederen in hoofde van de klant wel gesanctioneerd kan worden...

Het btw-team van Grant Thornton verricht op regelmatige basis btw-audits en doorlichtingen waarbij onder meer ook de aanwezigheid van de vereiste onderbouw voor de toepassing van btw-vrijstellingen wordt nagegaan. Ook in het kader van een btw-controle is het handig te weten of een eventuele weigering van de vrijstelling terecht wordt ingeroepen door de btw-administratie. Of misschien is er ook tegen bepaalde andere vastgestelde onregelmatigheden nog iets in te brengen....

Géén btw-kost voor het gratis wegschenken van bepaalde goederen aan (potentiële) klanten, personeelsleden of voor welbepaalde caritatieve doeleinden

Het gratis wegschenken van goederen door een bedrijf zal er in principe toe leiden dat de onderneming btw-aftrek zal verliezen of btw zal dienen af te dragen over de aankoop- of de productiekost. Daarbij ontstaat er aldus een btw-kost, die de onderneming zelf zal moeten dragen. Voor bepaalde schenkingen wordt evenwel in een uitzondering voorzien. Deze gevallen werden onlangs samengevoegd en toegelicht in een btw-circulaire 2017/C/32 van 29 mei 2017.

Principe van btw-kost bij gratis wegschenken

Een onderneming zal in principe bij het gratis wegschenken van goederen vanaf het begin géén recht op btw-aftrek hebben of zal bij de latere bestemming voor gratis wegschenken een onttrekking moeten verrichten (artikel 12 Wbtw). Op deze onttrekking moet dan btw worden betaald over de aankoopprijs of de kostprijs van het goed.

Evenwel zal de onderneming in principe geen btw moeten afdragen wanneer het gaat om handelsmonsters, handelsgeschenken, reclameartikelen, gelegenheidsgeschenken, schenkingen aan slachtoffers van een ramp of

schenkingen aan voedselbanken. In de Circulaire 2017/C/32 van 29 mei 2017 worden deze gevallen samengevoegd, verduidelijkt en waar mogelijk geharmoniseerd met de inkomstenbelasting (btw-circulaire 2017/C/32 van 29 mei 2017). Hierna geven we een kort overzicht van wat onder de respectievelijke voor btw ‘kostenvrije’ geschenken wordt verstaan.

Uitzonderingen zonder btw-kost bij gratis wegschenken

- **(Handels)monsters.** Onder “monsters” worden de zelf geproduceerde of aangekochte (handels)goederen bedoeld. Het gaat aldus over kosten die als normale bedrijfslasten worden beschouwd voor de inkomstenbelastingen. Het wegschenken dient te gebeuren met een “publicitair doel”: namelijk het (beter) leren kennen en waarderen van de goederen van het bedrijf. De goederen die gratis worden uitgedeeld dienen aldus van dezelfde aard te zijn als de goederen die normaal worden verkocht, waarbij het niet vereist is om een speciale aanduiding of vorm te hanteren voor de (handels)monsters. Zo hoeft er geen vermelding van “staal” of “monster” op de goederen te worden aangebracht.

- **Handelsgeschenken van geringe waarde.** Dit zijn goederen die door de onderneming worden aangekocht om weg te schenken aan beroepsrelaties. Traditioneel gaat het om eindejaarsgeschenken, giften in natura, paasgeschenken, etc. Het gaat over kosten die als algemene onkosten worden geboekt (en dus niet de eigen handelsgoederen). Daarenboven zijn nog de volgende voorwaarden gekoppeld aan de btw-aftrek: (1) de ontvanger van het geschenk dient een beroepsrelatie te zijn, (2) per beroepsrelatie kan er slechts één handelsgeschenk per kalenderjaar worden gegeven, (3) de aankoopprijs (exclusief btw) van het (enige) handelsgeschenk is lager dan €50, (4) het geschenk is géén sterke drank (zoals cognac, whisky, jenever, likeur) en geen tabaksfabrikaat (goederen bedoeld in artikel 45, §3, 1° en 2° zijn uitgesloten van btw-aftrek) en (5) het geschenk is geen reclameartikel. Ook een voucher (bon) voor enkelvoudig gebruik kan in aanmerking komen.
- **Reclameartikelen.** Het gaat om goederen (voorwerpen) die bestemd zijn voor een zeer grote verspreiding (en dus niet enkel voor een beperkte categorie van “beroepsrelaties”). Deze goederen worden gekenmerkt

door een geringe waarde voor diegene die ze ontvangt en dragen opvallend en blijvend de benaming van de schenkende onderneming. Traditioneel gaat het hier dan onder meer over pennen, agenda's, kalenders, sleutelhangers, etc. Verbruiksgoederen kunnen evenwel niet kwalificeren als "reclameartikelen" omdat deze niet blijvend de naam van de onderneming dragen. Dergelijke verbruiksgoederen kunnen wel eventueel vallen onder de categorie "handelsgeschenken van geringe waarde".

- **Gelegenhedsgeschenken voor personeel.** Wanneer een geschenk kwalificeert als een "collectief sociaal voordeel" zal er geen btw-kost zijn voor de werkgever. Dit is het geval wanneer (1) het geschenk wordt gegeven aan alle personeelsleden of aan alle kinderen van personeelsleden die beantwoorden aan vooraf bepaalde leeftijdsvoorwaarden. (2) De inkoopprijs (of normale waarde) van het geschenk dat aan het personeelslid of diens kind wordt gegeven is lager dan €50, exclusief btw. (3) De uitgedeelde geschenken niet kwalificeren als sterke drank of tabaksfabricaten. Per begunstigde kan slechts één gelegenhedsgeschenk

per kalenderjaar worden gegeven zonder btw-kost en dit ongeacht het tijdstip of de aanleiding van het gelegenhedsgeschenk. Wanneer er aan éénzelfde begunstigde per jaar verschillende geschenken met een waarde lager dan €50 worden gegeven, kan de btw-af trek slechts worden toegepast voor één gelegenhedsgeschenk naar keuze (voor de andere geschenken kan geen btw-af trek worden toegepast). Ook bepaalde bonnen ("vouchers voor enkelvoudig gebruik") kunnen worden aangemerkt als een gelegenhedsgeschenk voor het personeel.

- **Schenking aan slachtoffers van een ramp.** De btw-administratie aanvaardt een btw-neutrale schenking aan slachtoffers van

een (erkende) ramp van goederen die normaal bestemd zijn voor de verkoop. Het kan hier dan gaan om allerhande noodgoederen, zoals voedingsmiddelen, kledij, dekens, tenten, etc.

- **Schenking aan voedselbanken en gelijkgestelde caritatieve instellingen (btw-beslissingen nr. ET 127.958 van 21.05.2015 en nr. ET 124.417 van 31.07.2013).** Voor de onderneming zal er geen btw-kost ontstaan bij schenking van voedseloverschotten aan erkende voedselbanken, een lokaal bestuur of een door een lokaal bestuur erkende caritatieve instelling. Het kan onder meer gaan over overtollige voorraadgoederen, producten met een naderende uiterste consumptiedatum, te rijpe of

verkleurde producten of producten met een ernstig beschadigde verpakking. Voorraadgoederen die belastingplichtigen normaal nog in het gewone handelscircuit kunnen brengen, worden dus niet beoogd. Deze regeling is momenteel enkel voorzien voor voeding. Andere schenkingen van goederen (zoals kledij, dekens) aan caritatieve instellingen in het kader van en in België georganiseerde humanitaire acties worden dus niet beoogd. Deze problematiek werd ook nog eens aangekaart door NSZ en Unizo op 1 augustus 2017, aangezien bij het wegschenken van kledij na het einde van de soldenperiode, de kledingwinkels btw dienen af te dragen op de weggeschonken gedemodeerde kledij.

eventueel deze kostprijs vermeden worden. In dat opzicht zal ook de documentatie een belangrijk gegeven vormen (afhankelijk van het geval: publicitair doel, collectief karakter, ondertekend ontvangstbewijs, specifiek verzameldocument bij caritatieve schenking, etc.). Vergeet bovendien niet dat deze documentatie (ook) gedurende 7 jaar moet bewaard worden.

Meer weten? Het btw-team van Grant Thornton kan u assisteren.

Wat kan u doen om geen btw-risico te lopen?

Bij het uitwerken van publiciteitscampagnes of incentives voor het personeel, en meer bepaald met betrekking tot de daarvoor beschikbare budgetten dient rekening te worden gehouden met de btw als mogelijke extra kostprijs ten gevolge van aftrekbepalingen of te verrichten onttrekkingen. Bij een goede opzet en structurering kan

Verhuur onroerend goed met btw in België — Nieuwe competitieve maatregel in vastgoedsector

Eerder in deze nieuwsbrief kwam het zomerakkoord reeds aan bod. Terloops komt in dit zomerakkoord ook een belangrijke maatregel op het vlak van btw ter sprake: de invoering van een btw-optiesysteem voor de verhuur van onroerende goederen. Deze maatregel wordt genomen om een einde te stellen aan de competitieve handicap van België met betrekking tot de terbeschikkingstelling van onroerende goederen.

Onder de huidige regeling is de ‘gewone’ verhuur van onroerende goederen in principe vrijgesteld van btw. Dit heeft echter eveneens tot gevolg dat de opgelopen btw met betrekking tot de verkrijging, oprichting of verbouwing van het onroerend goed niet aftrekbaar is. Daardoor zal de niet-aftrekbare btw deel uitmaken van de kostprijs van het verhuurde onroerend goed en daardoor mogelijk van de huurprijs.

Op de principiële vrijstelling van de onroerende verhuur bestaan een aantal uitzonderingen. Sommige daarvan zijn in de wet opgenomen (onder meer: terbeschikkingstelling

van parkings, opslagplaatsen, terbeschikkingstelling in het kader van haven- en vlieghavenexploitatie en de onroerende financieringshuur). Andere uitzonderingen worden vermeld in administratieve toelichtingen als varianten op een belaste actieve terbeschikkingstelling (in tegenstelling tot de passieve terbeschikkingstelling bij een gewone onroerende verhuur) of als het verlenen van een recht om een beroepswerkzaamheid uit te oefenen (onder meer: bedrijven- en dienstencentrum, winkelcentrum, gebruik congresinfrastructuur, etc.). Maar voorgaande uitzonderingen worden in de regel onderworpen aan tal van strikt te volgen voorwaarden, waardoor veel economische operatoren geen gebruik kunnen maken van één van deze mogelijkheden en dus geen btw-aftrek kunnen genieten.

De beleidsnota van de minister van Financiën van 28 oktober 2016 voorzag reeds dat de invoering van een optionele btw-heffing op professionele onroerende verhuur (naar Nederlands model) zou onderzocht worden. Het voorliggende zomerakkoord van 26 juli 2017 bevestigt nu deze intentie. De technische uitwerking is pas gepland voor het komende najaar. Voorlopig

zijn er nog geen teksten beschikbaar die een tip van de sluier kunnen oplichten.

Aangezien de beleidsnota zelf ernaar verwijst en in afwachting van verdere toelichting, kan eens gekeken worden naar het Nederlandse model van de optionele btw-heffing. Volgens het Nederlandse model kan geopteerd worden voor belaste verhuur als de huurder de onroerende zaak gebruikt voor doeleinden waarvoor hij 90% of meer recht op aftrek van voorbelasting heeft. Huurder en verhuurder moeten daarbij optreden als ‘ondernemer’ (economische actoren). Gebouwen die geheel of gedeeltelijk bestemd zijn voor bewoning (vb. vakantiewoningen) worden uitgesloten van de optiemogelijkheid. De optie wordt uitgeoefend in de schriftelijke huurovereenkomst of een formeel optieverzoek. In beide gevallen moet uitdrukkelijk het bewuste gedeelte van het onroerende goed worden beschreven met aanduiding van kadastrale legger. Tevens moet een door de huurder ondertekende verklaring worden toegevoegd of opgenomen waaruit blijkt dat het onroerend goed quasi volledig voor zijn btw-belaste activiteiten wordt aangewend.

Wellicht dat in België het optionele regime aan soortgelijke voorwaarden als in Nederland zal worden onderworpen. Daarbij zal de hoedanigheidsvoorwaarde in hoofde van de huurder ongetwijfeld centraal staan. Er dient evenwel nog afgewacht te worden hoe één en ander concreet zal worden ingevuld en hoe een (eventuele) overgangsregeling er zal uitzien. Inmiddels kunnen de operatoren in de vastgoedsector alvast uitkijken naar deze belangrijke nieuwe troef, die zal toelaten om voortaan in meer gevallen dan voorheen de btw geheven van oprichtings-, verbouwings- en herstellingswerken te recupereren. Met betrekking tot lopende overeenkomsten zal in principe ook nog een gedeelte van de 'historische' btw kunnen worden gerecupereerd, al valt te verwachten dat een overgangsregeling hier bepaalde beperkingen zal opleggen.

We kijken dan ook uit naar de definitieve teksten en voorwaarden teneinde de juiste impact hiervan bij de diverse economische actoren te kunnen inschatten.

Nieuwe wet inzake gerechtelijke ontbinding: meer vennootschappen in het vizier

De wet van 17 mei 2017 heeft belangrijke wijzigingen aangebracht in de mogelijkheid om vennootschappen gerechtelijk te ontbinden. Dit is een ontbinding die wordt uitgesproken door de rechtbank van koophandel en dus niet geschiedt op initiatief van de vennootschap zelf. Door de nieuwe wet valt te verwachten dat het aantal (vorderingen tot) gerechtelijke ontbindingen van vennootschappen exponentieel zal stijgen. Wij zetten hieronder de belangrijkste nieuwigheden op een rij.

Belangrijkere rol voor de kamer voor handelonderzoek

Iedere rechtbank van koophandel heeft een kamer voor handelonderzoek, samengesteld uit een beroepsrechter (professionele rechter) en rechters in handelszaken (niet-professionele rechters die echter over een grondige kennis van de bedrijfswereld beschikken). Haar hoofdtaak bestaat erin (i) ondernemingen in moeilijkheden op te sporen, (ii) deze ondernemingen bewust te maken van hun toestand en (iii) deze ertoe aan te zetten adequaat te reageren met het oog op hun herstel en behoud (continuïteit). In het verlengde van deze taak, wordt de kamer voor handelonderzoek nu ook uitdrukkelijker ingeschakeld in de opvolging van 'niet-actieve' of 'slapende' vennootschappen. Dit zijn vennootschappen die bijvoorbeeld nalaten hun jaarrekening neer te leggen, wiens KBO-inschrijving onvolledig of verouderd is of die

reeds lange tijd geen activiteit meer vertonen.

Onder de nieuwe wet krijgen de kamers voor handelonderzoek zelf de bevoegdheid om op bepaalde gronden (zie verder) de gerechtelijke ontbinding te vorderen voor de rechtbank van koophandel, hetgeen -naar de verwachtingen- het aantal vorderingen tot gerechtelijke ontbinding van vennootschappen exponentieel zal doen stijgen.

Voorheen diende de kamer immers ieder dossier eerst over te maken aan het parket (i.e. de procureur des Konings), dat dan een vordering tot gerechtelijke ontbinding kon instellen. In de praktijk bleek het dossier hier vaak vast te lopen, aangezien de parketten om diverse redenen de vordering tot gerechtelijke ontbinding uiteindelijk niet instelden.

Niet-neerlegging jaarrekening sneller sanctioneerbaar

De niet-nakoming van een vennootschap om haar jaarrekening neer te leggen bij de Nationale Bank kan voortaan sneller worden gesanctioneerd. Onder de nieuwe wet kan een vennootschap immers al gerechtelijk ontbonden worden indien zij voor één enkel boekjaar geen jaarrekening heeft neergelegd. Voorheen kon dat slechts als een vennootschap gedurende drie opeenvolgende boekjaren haar jaarrekening niet had neergelegd. Bovendien kan voortaan ook de kamer voor handelonderzoek de

vordering op deze grond instellen, waar dit voorheen enkel kon door een belanghebbende derde of het openbaar ministerie.

De vordering kan worden ingesteld na het verstrijken van een termijn van zeven maanden te rekenen van de datum van afsluiting van het boekjaar waarop de niet-neergelegde jaarrekening betrekking heeft.

Indien de vordering tot ontbinding wordt ingeleid door een belanghebbende derde of het openbaar ministerie, is de rechtbank verplicht een regularisatietermijn toe te kennen van minimaal drie maanden, en verwijst het dossier voor opvolging naar de kamer voor handelonderzoek. De rechtbank kan de ontbinding in dat geval pas uitspreken na het verstrijken van deze termijn.

Indien de vordering tot ontbinding wordt ingeleid door de kamer voor handelonderzoek, is de regularisatietermijn facultatief: de rechtbank kan in dit geval dus onmiddellijk de ontbinding uitspreken (bv. indien de bestuurders/zaakvoerders van de vennootschap niet komen opdagen ter zitting).

Nieuwe gronden voor gerechtelijke ontbinding

De wetgever heeft onder de nieuwe wet een aantal bijkomende gronden tot gerechtelijke ontbinding gecreëerd. Zo zal een vennootschap voortaan gerechtelijk kunnen worden ontbonden:

- wanneer zij ambtshalve werd geschrapt uit de KBO (in toepassing van artikel III.42, §1, 5°, van het Wetboek van economisch recht)
- indien zij ondanks twee oproepingen niet voor de kamer voor handelonderzoek is verschenen;
- indien haar bestuurders of zaakvoerders niet over de voor haar activiteiten wettelijk voorgeschreven beheersvaardigheden of beroepsbekwaamheid beschikken.

De vordering tot ontbinding op deze nieuwe gronden kan enkel worden ingesteld door de kamer voor handelonderzoek. Ook kan de rechtbank facultatief een regularisatietermijn toekennen, dan wel onmiddellijk de ontbinding uitspreken.

'Automatische' vereffening (zonder vereffenaar)

Ook nieuw is dat de rechtbank kan beslissen om (voorlopig) geen vereffenaar aan te wijzen, indien geen enkele belanghebbende de aanwijzing van een vereffenaar vordert.

Indien geen enkele belanghebbende binnen een termijn van een jaar te rekenen vanaf de gerechtelijke ontbinding de benoeming van een vereffenaar vordert, worden de schulden van de vennootschap van rechtswege als oninbaar beschouwd, komen de activa van rechtswege toe aan de Staat en wordt de vereffening geacht te zijn gesloten.

De griffie zorgt voor de bekendmaking van de sluiting van de vereffening in het Belgisch Staatsblad.

De activa die tot vijf jaar na de sluiting van de vereffening aan het licht komen, worden in consignatie gegeven bij de Deposito- en Consignatiekas. Indien de activa evenwel later dan vijf jaar na de beslissing tot ontbinding aan het licht komen, komen zij van rechtswege toe aan de Staat.

Medewerkingsplicht bestuurders/zaakvoerders gerechtelijk ontbonden vennootschap

De nieuwe wet verplicht de bestuurders of zaakvoerders van de gerechtelijk ontbonden vennootschap mee te werken met de vereffenaar. Concreet zijn zij o.m. verplicht:

- gevolg te geven aan alle oproepingen die zij ontvangen van de vereffenaar;
- de vereffenaar alle vereiste inlichtingen te verstrekken;

- aanwezig te zijn wanneer de vereffenaar de boeken en bescheiden vaststelt en afsluit.

De vereffenaar kan de bestuurders of zaakvoerders, hun werknemers en wie dan ook horen, zowel aangaande het onderzoek van de boeken en de boekhoudkundige bescheiden als aangaande de oorzaken en de omstandigheden die aanleiding hebben gegeven tot de gerechtelijke ontbinding.

Aan bestuurders of zaakvoerders die hun verplichtingen niet nakomen, kan door de rechtbank een beroepsverbod worden opgelegd, dat maximaal 3 jaar mag bedragen. In zulk geval kunnen zij dus binnen de door de rechtbank opgelegde termijn geen bestuurder of zaakvoerder meer zijn van een andere vennootschap.

Nieuw initiatief tegen “staatsbladfraude”

De afgelopen jaren haalde een aantal gevallen van “staatsbladfraude” het nieuws. Hierbij publiceren oplichters valselijk een mededeling in het Belgisch Staatsblad waarin zij zagezegd worden benoemd tot (gedelegeerd) bestuurder of zaakvoerder van een bepaalde vennootschap, om vervolgens te proberen zich te verrijken ten koste van de betrokken vennootschap. Er is nu een privé-initiatief dat deze vorm van fraude kan bemoeilijken.

Werkwijze: valse publicatie in Belgisch Staatsblad

De fraudeurs downloaden de vrij beschikbare publicatieformulieren van de website van het Belgisch Staatsblad, vermelden hierin dat zij tot bestuurder of zaakvoerder van de vennootschap werden benoemd en leggen de formulieren neer op de griffie van de rechtbank van koophandel.

Eens de benoeming is gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad, proberen de fraudeurs op basis van de publicatie zich te presenteren als geldige vertegenwoordiger van de vennootschap en op die manier in naam en voor rekening van de vennootschap dure aankopen te doen (wagens, laptops, smartphones etc.) en/of geld van de bankrekeningen van de vennootschap te halen.

Fraude mogelijk door gebrek aan controle

Momenteel is er geen afdoende controle op de authenticiteit van de publicaties door de griffies van de rechtbank van koophandel. Iedereen kan dus (desgevallend via de post) een publicatieformulier opmaken en neerleggen voor eender welke vennootschap. Zolang het voldoet aan de formele vereisten, zal de griffie normaliter het publicatieformulier laten doorgaan voor publicatie in het Belgisch Staatsblad.

De vennootschap ontvangt geen melding als er op haar naam een publicatie in het Belgisch Staatsblad verschijnt. De echte bestuurders/zaakvoerders nemen daardoor vaak pas kennis van de frauduleuze publicatie als het al te laat is, m.n. bij ontvangst van facturen voor aankopen die zij niet hebben verricht of van rekeninguittreksels waaruit onbekende overschrijvingen blijken.

Privé-initiatief om staatsbladfraude te bemoeilijken

Drie privépartners (waaronder VOKA) hebben, met de steun van de diensten van het Belgisch Staatsblad, een systeem ontwikkeld om staatsbladfraude te bemoeilijken.

Vennootschappen kunnen zich vanaf nu registreren op de website www.wettelijke-publicaties.be.

Indien er een nieuwe publicatie in het Belgisch Staatsblad verschijnt met betrekking tot de geregistreerde vennootschap, zal zij hiervan onmiddellijk per e-mail op de hoogte worden gebracht. Indien het zou gaan om een frauduleuze publicatie, kan de vennootschap onmiddellijk reageren door bv. de publicatie te laten rechtzetten, haar bankinstellingen te verwittigen en een strafklacht neer te leggen. Het risico op schade wordt hierdoor beperkt.

Seminaries & opleidingen i.s.m. Grant Thornton

Spreker	Datum	Organisatie	Seminarie / Opleiding
Philippe De Backer Timothy Vermeiren Sarah De Ridder	11 oktober 2017	Holoncom & Grant Thornton	Nieuwe wetgeving rond privacy: Wat betekent dit voor u?
Frederik De Graeve	16 oktober 2017	Voka Vlaams-Brabant	Actuasessie: Fiscale gevolgen van het zomerakkoord
Hilde Gaublomme Marc Van den Bossche	17 oktober 2017	Voka Vlaams-Brabant	Bedrijfsparticipatie door sleutelfiguren
Ria Verheyen Gunther Loits Hilde Gaublomme	23 november 2017	Voka Vlaams-Brabant	Corporate governance binnen kmo's
Frederik De Graeve	Academiejaar 2016-2017	Fiscale Hogeschool	Postgraduaat Fiscaal Recht & Fiscale Praktijk (topics in het domein Fiscaal Ondernemingsbeleid m.b.t. internationaal ondernemen en overdracht van ondernemingen)

Voor het meest recente
overzicht van onze
seminaries en opleidingen
kan u steeds terecht op
onze website:
www.grantthornton.be

Disclaimer

Grant Thornton garandeert de grootste zorg te hebben besteed aan de betrouwbaarheid van de informatie weergegeven in deze nieuwsbrief. Zij kan hiervoor evenwel geen aansprakelijkheid aanvaarden. Wenst u de Grant Thornton Newsletter voortaan elektronisch te ontvangen, dan kan u dit melden via antwerpen@be.gt.com.

Onze nieuwsbrief is eveneens online beschikbaar op www.grantthornton.be.

Grant Thornton is een handelsnaam van Grant Thornton Accountants en Belastingconsulenten CVBA, Grant Thornton Bedrijfsrevisoren CVBA, Grant Thornton Efficiëntia CVBA en Grant Thornton Belgium CVBA. Genoemde vennootschappen zijn lid van Grant Thornton International Ltd (GTIL). GTIL en haar leden zijn geen wereldwijd partnerschap. Alle diensten worden geleverd door de leden van GTIL. GTIL en haar leden zijn geen vertegenwoordigers van elkaar, hebben geen onderlinge verplichtingen en zijn niet verantwoordelijk voor elkaars handelingen of nalatigheden. Zie www.grantthornton.be voor meer details.

Contactinfo

V.U. Geert Lefebvre
antwerpen@be.gt.com

www.grantthornton.be

© 2017 Grant Thornton
Alle rechten voorbehouden.

Antwerpen

Potvlietlaan 6
2600 Berchem (Antwerpen)
T +32 (0)3 235 66 66

Brussel

Metrologielaan 10 bus 15
1130 Brussel
T +32 (0)2 242 11 40

Doornik

Rue du Progrès 4B
7503 Doornik (Froyennes)
T +32 (0)69 84 78 44

Hasselt

Ilgatlaan 9
3500 Hasselt
T +32 (0)11 22 72 45

Turnhout

Parklaan 49 bus 7
2300 Turnhout
T +32 (0)14 47 30 70

Gent

Talentarena - Quantum Building
Oktrooiplein 1 - 9000 Gent
T +32 (0)9 274 06 06